

۲۰۱۸/۱۲/۱۰

ف. هیرمند

گرامیداشت از صدور "اعلامیه جهانی حقوق بشر"

اینک ما در پیشواز دهم دسامبر ۲۰۱۸ قرار داریم، دهم دسامبر روز بزرگی در تاریخ انکشاف و تکامل حقوقی جامعه انسانی است، روز دهم دسامبر ۱۹۴۸ بود که اعلام و صدور "اعلامیه جهانی حقوق بشر" صورت گرفت. این سند با ارزش شاید یکی از با اهمیت ترین اسناد حقوقی ای باشد که تاریخ حقوقی انسان برای خود دیده است. گرچه در گرماگرم انقلاب کبیر فرانسه در سال ۱۷۸۹ اعلامیه حقوق همشهریان اصدار یافت که حاوی شناسایی بخشی از حقوق بشر با محتوای عالی انسانی بود؛ ولی به دلایل متنوع منجمله فقدان یک سازمان جهانی و نبود مراودات و ارتباطات نزدیک میان انسان های همه قاره ها و عدم جمع بندی تجارب تلخ و جانگداز جنگ و خشونت، باعث آن گردید که اعلامیه حقوق همشهریان، در اجتماعات عمومی و عام نه گردد که تنها امواج نوازش بخش انسانی آن فقط به کشور های حواشی محل صدور آن رسید و بس.

همچنان فرمان مگناچارتا در انگلستان (۱۲۱۵) و لوایح حقوقی امریکا و معاهدات امضاء شده در قرن ۱۹ مبنی بر منع بردگی، نیز پدید آمده بودند که به علل عقب ماندگی عمومی و شاید علل دیگری نه توانسته بودند در ساحه حقوق انسانی اثرات جدی و همه جانبه از خود به جا گذارند. اعلامیه جهانی حقوق بشر سال ۱۹۴۸ سعی نموده است از همه

اسناد مرتبط به حقوق انسانی به شمول اسناد ذکر شده فوق الهام بگیرد. همچنان دیگر ارزش ها و اصول تکامل یافته حقوقی ای را که تا زمان صدور اعلامیه پدید آمده بود در خود جا دهد.

باید یاد آن حقوقدانان عالیقدری را که با کمال بیطرفی سیاسی، مذهبی، ایدئولوژیک و... این اعلامیه را انشاء و تسوید نمودند، همیشه به خاطر داشته و گرامی بداریم، آن بزرگواران با وجود اختلافات جدی سیاسی، ایدئولوژیک و حضور رسمی استعمار کهن و تضاد میان دو قطب متخاصم در سازمان ملل متحد، توانستند که چنین اعلامیه ای را صادر و ثبت کنند و طی مراحل تصویب و صدور آن نیز که کار پُر جنجال و طاقت فرسایی را ایجاب میکرد، آن فرهیخته گان مسلک حقوق، تحمل رنج و عذاب آنرا بر عهده گرفتند.

سند تاریخی "اعلامیه جهانی حقوق بشر" در واقعیت امر، سند تاریخی ثبت هویت انسانیت است، صدور این سند، تسجیل شناسنامه انسان است به عنوان یک موجود دارای حقوق و وجائب مساوی با دیگر انسان های مقیم سیاره ما.

اعلامیه جهانی حقوق بشر محک و میزانی را اساس گزارای نمود که متکی بر ارزش های مندرج آن، انسانی بودن و انسانی نبودن اعمال سیاسی، حقوقی، مذهبی، اخلاقی و اجتماعی هر فرد، دولت و سازمانی را میتوان به ارزیابی گرفت. انسان قبل از صدور این اعلامیه به صورت رسمی و عریان و آشکار نمی توانست حقوق و جاییش را بر اساس کدام سند شناخته شده رسمی و جهانی استناد بدهد، این اعلامیه متکا و استناد معتبری برای وجود، اثبات و توجیه این حقوق و جاییب وی قرار گرفت.

اعلامیه حقوق بشر دارای ۳۰ ماده می باشد، در این مواد می توان ارزش ها و اصول آتی را دریافت نمود:

- اصل تساوی و برابری میان تمام انسان ها.
- اصل برخورداری مساویانه و برابر از تمام حقوق و ارزش های مندرج در اعلامیه.
- اصل رد نا برابری و تبعیض.
- اصل حق زندگی و برخورداری از امنیت.
- اصل ممنوعیت بردگی.
- اصل منع شکنجه و منع رفتار های ظالمانه، موهن و ضد شأن بشری.
- اصل رسمیت یافتن شخصیت حقوقی انسان و رعایت این شخصیت توسط قانون و در برابر قانون.
- اصل بهره مندی از تساوی در برابر قانون و برخورداری از حمایت قانون حین مواجه شدن با تبعیض.
- اصل رجوع به محاکم ملی، در صورت نقض حقوق انسان که در این اعلامیه ثبت شده است.
- اصل منع توقیف، حبس و تبعید خودسرانه.
- اصل حق رسیدگی دعاوی افراد توسط محاکم مستقل، بیطرف و علنی به صورت عادلانه.
- اصل حالت برائت ذمه.
- اصل قانونیت جرائم و مجازات ها.
- اصل رعایت حریم خصوصی، مسئولیت مکاتبات، اقامتگاه و عدم تعرض به شرافت و نام اشخاص.
- اصل حق مسافرت و گشت و گذار آزادانه.
- اصل حق پناهندگی، منتفی بودن تقاضای رعایت چنین حقی در صورت ارتکاب جرائم عمومی.
- اصل حق تابعیت.

- اصل منع محروم ساختن خود سرانه از حق تابعیت.
- اصل حق ازدواج صرف نظر از تفاوت های نژادی، ملیت و... و تساوی حقوق طرفین ازدواج.
- اصل رضایت کامل طرفین، در عقد ازدواج.
- اصل محافظت از فامیل و حمایت آن از جانب دولت.
- اصل حق مالکیت.
- اصل ممنوعیت محروم ساختن خود سرانه از حق مالکیت.
- اصل آزادی عقیده و مذهب و حق اجرای آزادانه مناسک دینی به صورت فردی و یا اجتماعی.
- اصل حق آزادی بیان و نداشتن هراس از ابراز عقاید خود.
- اصل دسترسی به معلومات، اطلاعات و افکار و انتشار آن.
- اصل حق تشکیل اجتماعات مسالمت آمیز.
- اصل ممنوعیت شمول اجباری در اجتماعات.
- اصل حق سهمگیری در امور مملکت خود.
- اصل حق شمول و استخدام مساویانه در پُست های عمومی.
- اصل " منشأی قدرت اراده مردم است".
- اصل حق تأمینات اجتماعی و مستحق بودن شرایط مناسب رشد شخصیت انسانی.
- اصل حق کار.
- اصل حق کار مساوی و اجرت مساوی.
- اصل عادلانه بودن مزد ها برای تأمین معشیت فامیل.
- اصل حق تأسیس اتحادیه ها.
- اصل حق استراحت و تفریح.
- اصل حق مساعدت قانونی افراد حین ناتوانی در تأمین معیشت آنان.
- اصل حمایت زنان، مادران و کودکان.
- اصل حق آموزش و تعلیم.
- اصل احترام و رعایت مخالف خود در نصاب درسی آموزشی.
- اصل ارجحیت شیوه تعلیم و تربیت والدین به فرزندان ایشان.
- اصل حق آزادی در آفرینش های علمی و هنری.
- اصل حق حمایت از منافع معنوی و مادی آثار خود.
- اصل حق انتخاب در برقراری نظام مطلوبی که مطابق به ارزش های همین اعلامیه باشد.
- اصل حق افراد بر جامعه مبنی بر رشد شخصیت وی.
- اصل تحدید حقوق افراد در قلمرو رعایت حقوق دیگران، نظم عمومی، رفاه همگانی در شرایط یک جامعه دموکراتیک.

- منع تفسیر مندرجات اعلامیه، به نحوی که مناقض حقوق افراد و شخصیت ها که در این اعلامیه درج است، توجیه گردد.

عده کثیری از حقوقدانان (بخصوص لوویا لووین مفسر حقوق بشر) معتقد اند که اعلامیه جهانی حقوق بشر را در صورتیکه به مفاد انسان بوده و مناقض سایر اصول مطروحه آن نباشد به راحتی می توان تفسیر وسیع نمود، در حالیکه موانع بر تطبیق و رعایت ارزش های آن را همیشه باید در قالب تفسیر مضیق قرارداد.

در این جا لازم است از تئوری "تفسیر فرهنگی" اسناد حقوق بشری - منجمله اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق های مربوطه - مختصراً ذکر به عمل آورد: تفسیر فرهنگی اسناد حقوق بشری به این شرح می باشد که محتوای هر اصل مندرج اسناد حقوق بشری در هر جامعه ای با دیدگاه و باور های همان جامعه تعبیر و تفسیر شود، حتی آن اصولی که با این دیدگاه های محلی تطابق نداشته باشد، رعایت و مراعات نه گردند، چنانچه عده ای به این باور اند که در بعضی از کشور ها بخشی از اصول شامل میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، نمی توانند و نباید تطبیق و رعایت شوند. اما عده دیگری از حقوق دانان و مفسرین حقوق بشری چنین استدلال می کنند که در صورت عدم رعایت یکی و یا دو اصل متعلق حقوق بشری اگر از اعتبار تطبیق بیافتد، اعتبار و تطبیق تمام اصول حقوق بشری زیر سوال رفته و مستبدین و زورگویان جهان به خاطر آن ها و جاه طلبی های شان اصول حقوق بشری را منسوخ خواهند کرد؛ به همین جهت است که اکثریت قابل توجه حقوق دانان حوزه حقوق بشری با تفسیر محلی و فرهنگی موافق نیستند و هواخواه رعایت کامل اصول حقوق بشری با دیدگاه واحد می باشند.

رعایت و تطبیق اصول و ارزش های مندرج اعلامیه جهانی حقوق بشر، جنبه اخلاقی داشته و الزامیتی نه دارد، اما زمانی که این اصول و ارزش ها به شکل دساتیر و احکام شامل اسناد حقوقی دیگر مانند کانونسیون ها (میثاق ها)، پیمان های منطوقی، اسناد چند جانبه حقوق بشری، قراردادهای دوجانبه و ... درج و تعهد شدند، ماهیت الزامی پیدا میکنند که در این زمره میتوان از میثاقین (میثاق حقوق مدنی و سیاسی و میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) یاد نمود، مثلاً رعایت اصول و مندرجات میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی و میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای افغانستان جنبه الزامی دارد.

بعد از انتشار و ابلاغ اعلامیه حقوق بشر، با الهام و انکشاف ارزش ها و اصول مندرج در آن به تعداد زیاد اسناد مهم جهانی، بین المللی، منطوقی و ملی به تاسی از این سند تصویب و انتشار یافتند، که از اولین های آن اسناد، می توان از میثاق اروپایی حقوق بشر و آزادی های اساسی (۱۹۵۳) نام برد.

همچنان از میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی (دسامبر ۱۹۶۶) و میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (دسامبر ۱۹۶۶) یاد آوری کرد که این دو میثاق را یکجایی بنام "میثاقین" نیز می شناسند، اسناد منطوقی نیز به تاسی از این سند تهیه و تصویب گردیدند مانند میثاق امریکایی حقوق بشر و میثاق افریقایی حقوق بشر.

بر علاوه اسناد دیگر نیز در همین روند ترتیب و به تصویب رسیدند، مانند میثاق کودک، میثاق منع شکنجه، رفتار های موهن و خلاف شأن انسانی، میثاق بین المللی رفع هرگونه تبعیض نژادی، میثاق رفع کلیه تبعیضات علیه زنان و شاید ده ها سند دیگر که مجموع این اسناد را بنام «اسناد بین المللی حقوق بشر» یاد میکنند. بخشی از این اسناد که حاوی اصول عمومی است، بنام اسناد و ابزار عام حقوق بشر مسمی می شود. اسنادیکه اصول حقوق بشری را یا از

نگاه طرز رعایت و یا خواص منطوقی خصوصیت بخشیده اند، به نام اسناد خاص و یا ابزار های خاص حقوق بشری معرفی و شناخته میشوند.

تحقق، تطبیق و تکامل ارزش های مندرج اعلامیه حقوق بشر، این عرصه از اصول و قواعد مربوط را در یک قلمرو تکامل یابنده دیگر حقوقی که عبارت از اصول و «حقوق بشر دوستانه» می باشد رهنمون گردیده است؛ این "حقوق بشر دوستانه" نقض حقوق بشری را نه تنها با ظرافت های تخصصی میزان میکند بلکه قلمرو تطبیقی اصول حقوق بشری را چنان توسعه می هد که محلی را برای توجیه خشونت و اعمال مغایر ارزش های انسانی باقی نمیگذارد. نسل های آینده مفاهیم و تعبیر بسیار تکامل یافته ای از اصول حقوق بشری را خواهند داشت، تمنی و توقع داشته و آرزو می نمایم که در بین نسل های آینده بهره مند از حقوق بشری تکامل یافته، نسل آینده وطن من افغانستان هم شامل باشد. انشاءالله!

تذکر:

هرگاه خوانندگان محترم متمایل باشند که نیشته ها و مطالب دیگری از این نویسنده معزز را مطالعه کنند، می توانند با اجرای "کلیک" بر عکس نویسنده در صفحه مقالات، به فهرست "ارشیف" شان رهنمائی شوند!

گرامیداشت از صدور "اعلامیه جهانی حقوق بشر"
[f_hermand_elaamiye_jahaani_hoqooq_bashar.pdf](#)